

MESLEK KURULUŞLARININ ADLARINDAKİ “TÜRK” VE “TÜRKİYE” SÖZCÜKLERİ*

Hikmet Sami TÜRK*

AKP Genel Başkanı ve Cumhurbaşkanı *Recep Tayyip Erdoğan*’ın 6 Şubat 2018 günü Partisinin grup toplantısında yaptığı konuşmada Türk Tabipleri Birliği ve Türkiye Barolar Birliği’nin adlarındaki “Türk” ve “Türkiye” ifadelerinin Bakanlar Kurulu kararıyla konduğunu, o nedenle çıkarılmaları için Bakanlar Kurulunun hızla gerekli adımları atacağını söylemesi¹ ile ilgili olarak 8 Şubat 2018 günü o tarihte DSP Genel Başkan Yardımcısı sıfatıyla Prof. Dr. *Hikmet Sami Türk*’ün yaptığı basın açıklaması:

“Öyle anlaşıyor ki, Türk Tabipleri Birliği ve Türkiye Barolar Birliği’nin bazı konularda Hükümetle ters düşen açıklamalar yapmaları, Sayın Cumhurbaşkanınca hoş karşılanmadığı için; bu kuruluşlar, adlarının başındaki ‘Türk’ ve ‘Türkiye’ sözcükleri çıkarılmak suretiyle cezalandırılmak istenmektedir. Her iki Birlik, kamu kurumu niteliğinde meslek üst kuruluşlarıdır. Anayasamızın 135. maddesi uyarınca kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşları ‘kanunla’ kurulur. Hâlen Türkiye’de faaliyette bulunan kamu kurumu niteliğindeki meslek üst kuruluşlarının hepsi, bu şekilde ayrı ayrı yasalarla kurulmuştur. Dolayısıyla bu kuruluşların adları ve bunların büyük bölümünün baş tarafındaki ‘Türk’ ve ‘Türkiye’ sözcükleri de Bakanlar Kurulu kararıyla değil, yasa ile konmuştur.² Aynı biçimde yasa ile kurulmuş, adlarının başında ‘Türk’ veya ‘Türkiye’ sözcükleri bulunan, ‘özel hukuk hükümlerine göre yönetilen’, ‘özerk’, ‘idari ve malî özerkliğe sahip’ ve/ya ‘özel bütçeye sahip’ başka kurum ve kuruluşlar,³ hakkında yasa ile özel hüküm konmuş “kamu yararına çalışan” dernekler de 4 vardır.

* Prof. Dr. *Hikmet Sami Türk*’ün 8 Şubat 2018 günü o tarihte DSP Genel Başkan Yardımcısı sıfatıyla yaptığı basın açıklamasının dipnotları eklenmiş metni.

Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının adlarının başında bulundukları il veya bölgenin adı, üst kuruluşlarının adlarının başında ise ‘Türk’ veya ‘Türkiye’ sözcüğü vardır. Bunun nedeni, onların yurt içi ve yurt dışı ilişkilerinde Türk kurumu kimliklerinin belirtilmek istenmesinden, görev ve yetkilerinin bütün Türkiye’de ilgili meslek mensuplarını kapsamasından, faaliyetlerinin Türkiye ölçeğinde olmasındandır. Dolayısıyla üst kuruluşların adlarındaki ‘Türk’ ve ‘Türkiye’ sözcüklerinin kaldırılması yanlış ve yanıltıcı olur. Bu sözcüklerin kullanılması için Sayın Cumhurbaşkanının gerekli ve yeterli gördüğü Bakanlar Kurulu kararı ise, günümüzde sadece Türk Ticaret Kanunu’nun 46. maddesinin 3. fıkrası uyarınca ticaret unvanları için aranmaktadır. Dernekler Kanunu’na göre dernek adlarında ‘Türk’ ve ‘Türkiye’ sözcüklerinin kullanılması için İçişleri Bakanlığı’nın izni yeterlidir (m. 28).

Anayasa’mızın 135. maddesinin VI. ve VII. fıkralarında ‘amaçları dışında faaliyet gösteren meslek kuruluşlarının sorumlu organları’ hakkında hangi işlemlerin yapılacağı gösterilmiştir. Eğer öyle bir durum varsa gereği yapılır. Fakat kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının yasa ile konmuş adlarının başındaki ‘Türk’ veya ‘Türk’ sözcüklerinin Bakanlar Kurulu kararıyla kaldırılması hiçbir durumda söz konusu olamaz. Kaldı ki, yasa değişikliği yoluyla da yapılırsa kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının adlarındaki ‘Türk’ ve ‘Türkiye’ sözcüklerinin kaldırılması doğru olmaz. Böyle bir değişiklik, kimilerinin öcalma duygularını tatmin edebilir; kimilerinin bu sözcükleri her yerden silme isteklerini karşılayabilir;⁵ ama Türkiye Cumhuriyeti’ne hiçbir yarar sağlamaz.

Açıklamanın ilk metni için bk. Gözlem, 17.2.2018, s. 1, 6 “Türkiye’ye Yarar Sağlamaz”; Kısaltılmış haber olarak bk. Yeniçağ, 9.2.2018, s. 9 “Türk adını silmek haksızlık, hakaret” (Fatih Erboz); Milliyet, 10.2.2018, s. 18 “Prof. Dr. Türk’ten TTB ve TBB açıklaması: Bakanlar Kurulu isimleri kaldıramaz”; Hürriyet, 11.2.2018, s. 20 “Türkiye’ye Yarar Sağlamaz”. Yorum konusu olarak bk. Rahmi Turan, “Türk ve Türkiye”, Sözcü, 9.2.2018, s. 1.

¹ Bu konudaki gazete haberleri için bk. Cumhuriyet, 7.2.2018, s. 1 “Bahçeli TTB’yi terör örgütü ilân etti, Erdoğan TTB ve TBB adlarından Türk’ü çıkaracağını açıkladı. Öfkeleri Bitmiyor”, 11 “TTB bahanesi oldu”; Sözcü, 7.2.2018, s. 1 “Erdoğan Meclis kulisinde açıkladı: Tabipler ve barolara Türk ve Türkiye yok”, 12 “Erdoğan açıkladı: Tabipler ve Barolar Birliğinin başından Türk ifadesi çıkarılacak”; Yeniçağ, 7.2.2018 “ ‘Türkiye’ ve ‘Türk’ Kaldırılıyor, 9 “Kurumlardan ‘Türkiye’ ve ‘Türk’ kaldırılıyor” (Fatih Erboz); Milliyet, 8.2.2018, s. 19 “Hükümet, Meslek Odaları

- İçin Çalışma Başlattı: Tabiplerden Türk, Barolardan Türkiye Silinecek"; Milliyet, 17.3.2018, s. 17 "Meslek Kuruluşlarının İsimlerini Değiştirecek Düzenleme Yolda: TOB, OBB; TTB, TB; TESK, ESK oluyor - İsmi değişecek kuruluşlar"; Hürriyet, 9.2.2018, s. 14 "Cumhurbaşkanı Erdoğan, ... "Türk kavramına lâyık değiller" (Ara başlık)".
- 2 Doğrudan doğruya adında ilk sözcük olarak "Türk" veya "Türkiye" yer alan kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşları ile ilgili yasalar: Türk Dış Hekimleri Birliği Kanunu, Türk Eczacılar Birliği Kanunu, Türk Tabipleri Birliği Kanunu, Veteriner Hekimliği Mesleğinin İcrasına, Türk Veteriner Hekimleri Birliği ile Odalarının Teşekkül Tarzına ve Göreceği İşlere Dair Kanun, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ve Borsalar Kanunu.
- Adının başında "Türkiye" sözcüğü bulunan diğer kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşları ile ilgili düzenlemeler: Türkiye Barolar Birliği (Avukatlık Kanunu m. 109-133), Türkiye Noterler Birliği (Noterlik Kanunu m. 163-178), Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye Katılım Bankaları Birliği (Bankacılık Kanunu m. 79-81), Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği (Sigortacılık Kanunu m. 24-25), Türkiye Serbest Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Oda ve Yeminli Mali Müşavirler Oda Birliği (Kısa adı: TÜRMOB) (Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu m. 1, 28-39), Türkiye Ziraat Odaları Birliği (Ziraat Odaları ve Ziraat Odaları Birliği Kanunu m. 23-32); Türkiye Tohumcular Birliği (Tohumculuk Kanunu m. 3/d, 26-36).
- Adının başında "Türkiye" sözcüğü bulunan, kurulması yasa ile öngörülen kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu: Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu (Kısa adı: TESK) (Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu m. 1, 3/k, 34-41).
- Adında "Türk" veya "Türkiye" sözcüğü bulunmayan kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu: Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Birliği (Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu m. 40-43).
- Adında "Türk" veya "Türkiye" sözcüğü bulunmayan, kamu kurumu niteliği belirtilmeyen, tüzel kişiliği haiz meslek kuruluşu: Seyahat Acentaları Birliği (Seyahat Acentaları ve Seyahat Acentaları Birliği Kanunu m. 32). Uygulamada Birlik, "Türkiye Seyahat Acentaları Birliği" adını ve "TÜRSAB" kısaltmasını kullanmaktadır. Birliğin kamu kurumu niteliği ile kullandığı ad ve kısaltmanın yasalaştırılması gerekir (AY m. 135/I).
- 3 Bu kurum ve kuruluşlar, tüzel kişiliği haiz/tüzel kişiliğe sahip ya da kamu tüzel kişiliğini haiz/kamu tüzel kişiliğine sahip olup olmamalarına göre üç büyük grupta ve ilk ikisi kuruluş kanunlarında belirtilen niteliklerine göre aşağıda belirtilen alt gruplarda toplanabilir:
- Tüzel kişiliği haiz/Tüzel kişiliğe sahip kurum ve kuruluşlar:
- "Özel hukuk hükümlerine göre yönetilen kamu kurumu": Türk Standartları Enstitüsü (Kısa adı ve markası: TSE) (Türk Standartları Enstitüsü Kuruluş Kanunu m. 1/I-II);
- "Özel hukuk hükümlerine tâbi, özel bütçeli kamu kuruluşu": Türk Patent ve Marka Kurumu (Kısa adı: TÜRKPATENT) (Türk Patent ve Marka Kurumu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun m. 1, 2/a, 3-27).
- "Özel hukuk hükümlerine tâbi, idari ve mali bakımdan özerk kamu kuruluşu": Türkiye İş Kurumu (Türkiye İş Kurumu Kanunu m. 1/III).
- "İdari ve mali özerkliğe sahip" kurumlar: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (kısa adı: TÜBİTAK) (Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu Kurulması Hakkında Kanun m. 1), Türk Akreditasyon Kurumu (Kısa adı: TÜRKAK) (Türk Akreditasyon Kurumu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun m. 1).

“Bilimsel, idarî ve malî özerkliğe sahip” kurumlar: Türkiye Bilimler Akademisi (kısa adı TÜBA) (Türkiye Bilimler Akademisinin Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname m. 1), Türkiye Adalet Akademisi (Türkiye Adalet Akademisi Kanunu m. 4).

“Özel hukuk hükümlerine tâbi, özerk” kuruluş: Türkiye Futbol Federasyonu (Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun m. 1).

“Özel bütçeli” kurum: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı (Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun m. 3/1),

“Özel bütçeye sahip” kuruluş: Türkiye İhracatçılar Meclisi (kısa adı: TİM) (m. 2/1d, 11),

Kamu tüzel kişiliğini haiz/Kamu tüzel kişiliğine sahip kuruluşlar:

“İdarî ve malî özerkliğe sahip” kuruluş: Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı (Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı Kurulması Hakkında Kanun m. 1/1),

“İdarî ve malî özerkliğe sahip, özel bütçeli” kurum: Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu: m. 1, 2/1 ı, 8-16).

“Bilimsel ve idarî özerkliğe sahip, özel bütçeli” kurum: Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı (kısa adı: TÜSEB) (Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun m. 3/1)

“Özel bütçeli” kurum: Türk İşbirliği Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (kısa adı: TİKA) (Türk İşbirliği Koordinasyon Ajansı Başkanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (m. 2).

Sadece “kamu tüzel kişiliği[ni] haiz” olduğu belirtilen kurum: Türkiye Atom Enerjisi Kurumu (kısa adı: TAEK) (Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Kanunu m. 3/I).

c) Yasa ile “Başbakanlığa bağlı” olarak kurulan, kamu tüzel kişiliği ve niteliği belirtilmeksizin görev ve yetkileri düzenlenen, bilimsel ve teknik özerkliğe sahip kurum: Türkiye İstatistik Kurumu (kısa adı: TÜİK) (Türkiye İstatistik Kanunu m. 1, 2/a, 16-17). Kanun’da TÜİK’in kamu tüzel kişiliğine yer verilmeyişi, önemli bir eksikliktir (krş. AY m. 123/III).

4 Tüzükleri Bakanlar Kurulu’nca onaylanan, kamu yararına çalışan Türkiye Kızılay Derneği ve Türk Hava Kurumu (Dernekler Kanunu m. 27/VI, 27/A)

5 Nitekim ilk metni 1933’te VI. İsmet Paşa (İnönü) Hükümetinin Maarif Vekili (Eğitim Bakanı) Dr. Reşit Galip Bey tarafından yazılan, “Türküme, doğruyum, çalışkanım. ...” cümlesi ile başlayan, sabahları ilkokullarda öğrenciler tarafından derse başlarken topluca yüksek sesle okunan Andımız’ın 80 yıl sonra 30 Eylül 2013 günü Başbakan Recep Tayyip Erdoğan tarafından bir basın toplantısıyla açıklanan Demokratikleşme Paketi çerçevesinde kaldırılması, bazı çevrelerde sevinçle karşılanmıştı. Andımız’ın kaldırılmadan önceki tam metni için bk. Türk Meclisi – Andımız (www.turkmeclisi.org).